

Medlemsblad nr 1, 2019

Ordföranden har ordet:

Nytt politiskt landskap

Till slut fick vi en regering som enligt egen utsago tar sin form utifrån "ett nytt politiskt landskap". Det kanske är så men det jag omedelbart funderar över är om det har någon direkt betydelse för mig och det som jag sysslar med. Framtidens historieskrivare får vara de som kan uttala sig om det. Det jag tror kan vara möjligt är att vi får en annan hantering av LSS-lagstiftningen än vad som föreslås i den nyligen framlagda utredningen. Det kan se ut som att det inte är en slump att vi samtidigt firar att FN-konventionen firar tio år sedan Sverige ratificerade den. Därmed skulle den efterlevas i Sverige. Något som granskas regelbundet av FN. Detta skedde första gången 2014 och är nu aktuellt igen. I konventionen nämns behovet av en oberoende MR-funktion i landet. En sådan har nu angivits i regeringsdeklarationen. Jag hoppas verkligen att det blir så. Konventionen måste märkas tydligare i det dagliga arbetet och vardagen i Sverige än vad som nu sker.

HHF har årsmöte den 26 april som traditionellt avhålls i ABF-huset i Stockholm. Planen är då att vi ska ett seminarium i anslutning till årsmötet där ambitionen är att ge en bredare tillbakablick på vad som ledde fram till att vi nu har en konvention. Vi kommer att ha vår början i 1980-talet då FN 1981 hade ett handikappår. Nästa viktiga steg blev FN:s standardregler och en särskild rapportör med "panel of experts".

Därefter bildas IDA (International Disability Alliance) av de internationella funktionshinderorganisationerna och så börjar arbetet i FN med att arbeta fram en konvention. HHF:s mångåriga ordförande Bengt Lindqvist hade en central roll i denna process. Jag hoppas att detta ska vara ett givande seminarium med ny information för de som inte varit med hela vägen. Några av oss har det och har ett

ansvar för att detta blir beskrivet. Det är också grundtanken med det projekt som HHF har sökt medel för hos arvsfonden men ännu inte fått något beslut om.

Året som ligger framför oss präglas av att vi måste fortsätta arbetet med att hitta en finansiering som gör att vi skulle kunna skapa en kansliresurs vilket skulle skapa helt andra förutsättningar för föreningens verksamhet. En annan viktig uppgift är förstås att öka antalet medlemmar såväl enskilda som organisationer.

Med det nya politiska landskapet ska det också bli intressant att se om det innebär förändringar och förbättringar i funktionshindrades livsvillkor. En viktig del i det vore att vi och andra får bättre förutsättningar för att beskriva och bevara funktionshindrades kulturarv.

Jan-Peter Strömgren, Ordförande HHF

Bokanmälan:

Respekt för kroppen, också när den är död

Senaste numret av den danska Handicaphistorisk Tidskrift (nr 40) är huvudtemat förhållandet mellan forskningsintresse och respekt för kroppen sett ur ett historiskt perspektiv. Artiklarna är en uppföljning av en temadag i juni 2018 anordnad av danska Handikapphistoriska föreningen om respekten för kroppen, också när den är död.

Författare är Signe Goldman, Tim Flohr Sørensen och Birgit Kirkebæk bidrar med var sin artikel där de diskuterar synen på vad man kallar "de hjärnlösas kyrkogård", kyrkogårdar som använts för att begrava patienter med psykiska besvär och som ligger i anslutning till mentalsjukhus. Dessa kyrkogårdar var inte "vigda", patienterna begravdes således inte i vigd jord och omfattas inte av nuvarande lagstiftning för begravningsplatser.

Signe Goldman är fotograf och har dokumenterat Annebergsparken i Nykøbing, där det legat ett psykiatriskt sjukhus som idag är museum. Parken har också kallats för den hjärnlösa kyrkogården. Namnet anspelar på seden att ta bort de döda

patienternas hjärnor innan de begrovs. Sådana kyrkogårdar grundades runt om i Danmark mellan åren 1809 och 1920. Idag är de flesta helt borta eller endast bevarade som parkanläggningar med få eller inga spår av de avlidnas gravar.

Tim Flohr Sørensen berättar om två kyrkogårdar som hörde samman med mentalsjukhus. Den ena ligger vid psykiatrisjukhuset i Risskov och skulle upphöra och ge mark åt nya bostäder. Detta politiska beslut vållade stor debatt. Den andra är Skovkirkegården i Nykøbing, Sjælland, anlagd 1915. I anslutning till den senare finns också en byggnad där de dödas hjärnor ingår i en preparatsamling.

Sørensen konstaterar att hjärnkyrkogårdarna inte omfattas av de bestämmelser som gäller andra kyrkogårdar och begravningsplatser. Han ställer sig frågan vilka är grunderna för beslut om bevarande alternativt nedläggelse? Vilka estetiska och etiska bedömningar ska göras vid ärenden av detta slag? Synen på de olika kyrkogårdarna skiljer sig från ort till ort. När det gäller Skovkirkegården konstaterar Sørensen att den omgärdas av en viss respekt, men det beror snarast på att på samma plats finns en gravhög från bronsåldern och denna grav är fridlyst och förhindrar att här byggs nya hus. Helt nyligen blev också själva kyrkogården fredad. Däremot skedde något sådant inte när det gäller kyrkogården i Risskov, där det nu skall byggas bostäder. Man bevarade dock några gravstenar som fördes till ett närliggande ställe.

Birgit Kirkebæk följer i sin artikel under temat hjärnlösa kyrkogård med en skildring av ett enskilt människoöde, Marie Heertfort (g. Carlsen). Marie Heertfort var född 1878; hennes far var läkare och hennes mor prästdotter. Hon gifte sig år 1900 med Hjalmar Carlsen, som då ägde en klichéfabrik i Odense. I rask takt födde Marie sju barn, det sista år 1912, och det var i samband med den sista förlossningen hon börjar få psykiska besvär. 1913 fördes hon till Sct. Hans Hospital men flyttades år 1916 därifrån till Amtshospitalet i Nyköping. Här stannade hon till sin död den 27 mars 1917. Under sjukhusvistelsen blev det skilsmässa och mannen gifte om sig. Maries diagnos var schizofreni. Hennes levnadstecknare *Hanne Thorup Koudal* försöker i en artikel (2006) dock fastställa Maries sjukdom och fann flera orsaker till

hennes tillstånd. Hon menar att de många graviditeterna måste ha tärt på Maries psykiska hälsa.

Hänvisar till psykiatern *Mogens Møllgaard* som kritiserar dåtidens sätt att skriva medicinska journaler och säger sig vara osäker om det verkligen var schizofreni Marie Carlsen led av. Han menar att det snarare var frågan om en förlossningspsykos. Då man på 1800-1900-talet förde patienter till mentalsjukhus undersökte man sällan den fysiska delen utan endast den psykiska. Marie hade bl.a. diagnosticerats för förstoring av sköldkörteln, vilket mycket väl kan ha påverkat hennes psyke. Hon liksom många andra patienter begrovs på sjukhusets kyrkogård efter det att hennes hjärna undersökts och placerats i en burk med sprit. Några fel på hjärnan hittade man aldrig.

Beatrice Christensen Sköld

Bildtext: Jydske Asyls kyrkogård invigd 1857. Källa: Konstmuseum og Psykiatrisk historisk musum, Århus

HandikappHistoriska Föreningens Vårseminarium och Årsmöte

Tid: fredagen den 26 april 2019

Plats: ABF-huset, Sändersalen, Sveavägen 41, Stockholm

Årsmötet

Årsmötet börjar kl. 13.30

Årsmöteshandlingar och seminarieprogram finns att tillgå på webbsidan inom kort:

www.hhf.se

Där finns också anmälningssblanketten. Den som inte har tillgång till webben, anmäl till undertecknad på nedanstående e-postadress eller
tel: 073-917 55 28.

Vårens seminarium – *UNCRPD, vägen till en FN-konvention*

Vi börjar kl. 09.30 och vi bryter för lunch kl. 12.30.

I år är det tio år sedan UNCRPD trädde i kraft i Sverige. Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska därmed följas i Sverige och har blivit en självklarhet i många sammanhang. Dock är det mycket kvar att göra. Den nämns som utgångspunkt i regeringens funktionshinderpolicy och den har blivit ett allt vassare juridiskt verktyg för personer med funktionsnedsättning.

Men vägen till ratificering av konventionen var allt annat än självklar. Inte minst för att idén om en särskild konvention om funktionsnedsättning möte motstånd inom den svenska handikapprörelsen.

Under seminariet kommer personer som var centrala i arbetet som ledde fram till konventionen berätta vad som startade processen, om motståndet som fanns och en den slutliga ratificeringsresan som är okänd för många, både inom och utanför handikapprörelsen. Seminariet är gratis och öppet för alla. Seminariet sker i samverkan med ABF Stockholm. Lunch kan intas i restaurangen på samma plan som möteslokalen eller i ABF:s café i bottenplanet. Var och en betalar själv.

OBS! Hörslinga finns. Tolkhjälp beställer du enklast själv. Kom gärna doftfri.

Varmt välkomna till årsmöte och seminarium!

Jan-Peter Strömgren, Ordförande

HandikappHistoriska Föreningen

Org.nr 80 20 17- 0778

Postgiro 15 34 76-7

c/o Jan-Peter Strömgren, Messeniusgatan 1, 112 57 STOCKHOLM

E-post: jpshrf@gmail.com

Webbsida: www.hhf.se

Temavisningar på museet Vikingaliv

Alla känner inte till att det i Stockholm finns ett s.k. interaktivt museum på Djurgårdsvägen 48. Där väljer du själv de ämnen som intresserar dig mest. Du kan till exempel följa med på vikingafärden "Ragnfrids Saga". Rangfrid är en kvinna vars man Harald har försatt familjen i en svår ekonomisk situation och måste ge sig iväg på vikingatåg. Frågan är, kommer han att lyckas rädda gård, grund och ära? På museet finns också en restaurang som heter Glöd, där det serveras nordisk mat samt en museibutik.

För att komma till museet tar man antingen spårvagn nr 7 till Liljevalchs/Gröna Lund eller buss 67 till samma hållplats. Man kan också åka Djurgårdsfärjan till Allmänna gränd. Öppettider: kl 11-17. Entré Vuxna, 159 kr, seniorer 139 kr, barn 17-15 år 119 kr, barn 0-7 gratis.

Intressant i arkiven: **Herta Svenson arkiv, Kvinnsam, Göteborg**

I samhällets arkiv finns många dokument som ger oss information om funktionshindrades liv i äldre tider. Ett av dem är Herta Svensson arkiv som finns i Kvinnohistoriska samlingarna (Kvinnsam) vid Göteborgs universitetsbibliotek.

Herta Svensson utbildade sig till lärare. Hon var bl.a. privatlärare i Natanael Beskows familj och undervisade vid Djursholms samskola. När *Svenska tobaksmonopolet* etablerades 1914 blev Herta Svensson, på Kerstin Hesselgrens initiativ, anställd som "fabrikssyster". 1921 ändrades titeln och hon blev Sveriges första personalkonsulent. Som sådan ägnade hon sig framför allt åt sociala frågor och åt att organisera fritidsverksamhet för de anställda och deras familjer.

Genom familjen Beskow hade hon kommit i kontakt med den s.k. settlementrörelsen, som i Sverige blev hemgårdsrörelsen. Man arbetade för gemenskap över sociala, kulturella och religiösa gränser, med den kristna broderskapstanken som utgångspunkt. Den första hemgården var Birkagården, grundad 1912 av bl.a.

Natanael Beskow. 1916 grundades den andra, Södergården, tack vare Herta Svensson. Hon var också en av initiativtagarna till "stugrörelsen", som öppnade sommarstugor för överansträngda arbeterskor.

Herta Svenssons verksamhet vid Tobaksmonopolet omfattade bl.a. sjukvård, hjälpverksamhet, utbildning, barnkolonier och fritidsfrågor. Särskilt intressanta är hennes rapporter från besök hos monolets blinda tobaksarbeterskor. De började som cigarettrullerskor men när produktionen mekaniserades blev de tobakskontrollanter. Herta gjorde även hembesök hos dem när de var sjuka och man får en inblick i deras hemförhållanden..

Om Herta Svensson

Movitz Petroselli, Inga, Kvinnodebatten och tobaksarbeterskornas situation under tidigt 1900-tal. - Göteborg, 1992. - Uppsats.

Sundin, Sven Z., Södergården : Sveriges andra hemgård 1916-1986. - Stockholm, 1986.

Av Herta Svensson

Folkhögskolans betydelse från industriens synpunkt. - Föredrag vid mötet i Lahti 1936, dvs Nordiska folkhögskolemötet där. Betydelsen för industriens arbetare.

Erfarenheter från Svenska tobaksmonopolets fabriker. - Ingår i: Tidskrift för svenska folkhögskolan, 1937:3, s.216-226.

Källor: Kvinnsams webbsida, Göteborgs universitetsbibliotek

Beatrice Christensen Sköld (2017) Hundra år med KMA. Stockholm:

Kronprinsessan Margaretas arbetsnämnd för synskadade.

Ansvariga för medlemsblad nr 1 februari 2019

Beatrice Christensen Sköld (beatriceskold@gmail.com) samt Diana Chafik och Emil Erdtman

e-mail: medlemsbladet@hhf.se

Adressändring

Vänligen anmäl adressändring eller ändring av e-mail till:

medlemsregistret@hhf.se